

Přednáška 2

Obsah pojmu politika.

Teorie zájmů. Teorie moci

Lukáš Linek
Katedra sociologie FFUK, kurz Politická sociologie

Diskuse aktuálních témat a událostí

- studenti mohou vybrat téma, které je zajímavé, a můžeme jej využívat v průběhu semestru k diskuzi a studentským prezentacím
- politika a sociální sítě / technologie
- politika v CEE: populismus, democratic backsliding

Úkol na dnešní hodinu

- zamyslete se nad tím, co to znamená politika, být politický či dělat politiku
- zkuste najít příklady a seznámit nás s nimi
- prezentace: pojem politična Carla Schmitta
- povinná literatura: Hay: What is politics?
- povinná literatura: Hay: Three faces of power

Co je politika?

Politický znamená:

- stranický
- ideologický
- zaměřený na volby/vše poměřující výhodností ve volbách

Vnitřní struktura novin a časopisů (rubriky)

Co obsahuje rubrika politika, případně domácí politika, v novinách a časopisech? Co lze na základě jejího obsahu říci, že politika znamená?

Politika: definice

- co je politika? vs. co děláme, když jednáme politicky?

Politika jako

- specifický prostor (institucionální lokace)
- *konflikt zájmů*
- aktivita, dělání rozhodnutí, alokace hodnot
- *moc a násilí, mocenské vztahy*

Politika jako prostor

- prostorová metafora (politika se odehrává v místě, jehož konstrukce souvisí s dělbou práce na základě funkcí a činností)
- doména, sektor, pole, říše, aréna, scéna
- veřejná sféra // stát (Weberův politischer Verband, Schmittův politische Einheit)
- dominantní přístup: model politického systému (Easton)
- diskuze schématu politického systému
- Giddens: life politics (self-identity)
- Beck: sub-politics (outside and beyond ...)

Politika jako aktivita

- časová metafora (politika je děláním)
 - jednotlivé aktivity jsou reinterpretovány jako politika, děláním politiky (politika není vidět)
 - jak vypadá politik? co dělá?
 - performativita, strategičnost
-
- politics vs. policy (politika vs. veřejná politika)
 - policy jako normativní kontrola děláním politiky, na budoucnost orientovaná aktivita, představa cíle a jeho zdůvodnění, koordinace většího množství lidí

Carl Schmitt a pojem politična

- politika je specifická sféra, pro níž je určující rozlišení přítel a nepřítel (veřejný nepřítel)
- politika se objeví tehdy, když skupina identifikuje jinou skupinu jako nepřítele, který reprezentuje odlišný způsob života
- role skupinové identity (in-group/out-group)
- suverén je ten, kdo rozhoduje o výjimečném stavu (a tedy rozhoduje o udržení řádu tváří v tvář existenciální hrozbě) – suverén je v moderních společnostech stát, personifikovaný lídrem

Význam Schmitta v současnosti

- dichotomie přítel/nepřítel je využívána soudobými lidry (populismus, polarizace)
- nejen ve vztahu k jiným státům, ale i uvnitř jednotlivých států
- kritika liberalismu, který eliminuje politiku a klade důrazu na právo a kompromis X schopnost důrazné akce
- kritika depolitizačních tendencí a technokracie soudobých společností (a EU)
X stát prochází všemi sektory (totální stát)
- agonistická demokracie (Mouffe)

Colin Hay a politika

- ontologie: claims or assumptions that a particular approach to social enquiry makes about the nature of reality / co existuje?
- epistemologie: claims or assumptions about the ways in which it is possible to gain knowledge of reality / co můžeme poznat?
- metodologie: the analysis of how research should or does proceed / jak to můžeme poznat?

Colin Hay a politika

- souvislost ontologie a epistemologie (a metodologie): *Nakolik to, co je politika, určuje to, co chceme a můžeme zkoumat?*

Teorie zájmů

- zájem je jeden z konstitutivních prvků politiky (politika jako prosazování zájmů)
- má o to zájem X je v jeho zájmu, má na tom zájem
- zájem jako zvědavost (*curiosity*)
- zájem jako naplnění potřeby (*needs*)
- zájem jako blahobyt/štěstí jedince, utilitární koncepce (*interest vs. pleasure*)
- zájem jako preference politiky (*policy preference*)
- zájem jako výdělek, renta

Teorie zájmů (liberální pojetí)

- liberální pojetí společnosti je založené na principu, že člověk může usilovat o prosazení jakéhokoli zájmu (v rámci pravidel)
- zájem je jakákoli touha, o niž si člověk myslí, že může být realizována (v dohledné době) a že je legitimní, oprávněná; zájem bývá rozumově odůvodněn
- legitimní je jakýkoli zájem, neboť v demokracii s principem rovnosti nelze seřadit zájmy podle důležitosti (racionalita nemůže být kritériem zájmu, pouze cesty k jeho dosažení)
- sociální konstrukce zájmu

Teorie zájmů (liberální pojetí)

- interest, (justifiable) claim, demand, desire
- zájem, (oprávněný) nárok, požadavek, touha
- zájmy lze prosazovat na trhu, občanské společnosti, v politice ...

Teorie zájmů: subjektivní a objektivní I.

- subjektivní (liberalismus, demokracie): subjekt určuje sám, co je jeho zájem (a deklaruje volbou a následnou aktivitou)
- objektivní (marxismus): zájem existuje nezávisle na vědomí jedince (jedinec může jednat proti svému zájmu v důsledku ideových představ; to je v subjektivistickém pojetí nesmysl)
- vlastní zájem a přesvědčení o vlastním zájmu
- koncept falešného vědomí

Teorie zájmů: subjektivní a objektivní II.

- vedou k odlišným závěrům ohledně politické praxe (subjektivní pojetí chápe aktivitu jako kritérium pro identifikaci zájmů; objektivní pojetí konstruuje konkrétní zájem)
- role informovanosti a znalostí
- Connolly (1972): „*Policy X is more in A's interest than policy Y if A, where he to experience the results of both X and Y, would choose X*“.
- privilegovaná volba v kontrafaktuální situaci (if they were fully aware)

Teorie zájmů: individuální a kolektivní I.

- individuální zájem: preference, postoj, hodnocení; ne nutně instrumentální motivace
- kolektivní zájem: zájem sociálních útvarů, sociální konstrukce, jednotlivci v rolích (předseda, ředitel, mluvčí) reprodukují zájem kolektivního aktéra, reprezentují daný sociální útvar

Teorie zájmů: individuální a kolektivní II.

- subliminace individuální osoby ve ztělesňovatele kolektivní organizace
- reprezentant legitimizuje svůj postoj pomyslným kolektivním vědomím útvaru
- heterogenita kolektivu a vnitro-organizační spory

Teorie zájmů: veřejný vs. soukromý

- soukromý zájem = jakýkoli zájem
- veřejný zájem = konstrukce společného zájmu, který stojí nad jednotlivými zájmy
- aktéři se snaží prezentovat vlastní výhody jako oprávněný zájem nebo jako zájem všech

Jak zkoumat zájmy?

- Jak vzniká veřejný zájem?

Soutěží různých zájmů na trhu a prohlášením jednoho z nich za veřejný jeho schválením vládou/parlamentem?

- Jak zjistit individuální zájem?

Zeptat se jedince, co chce? Jak určit, že má chtít něco jiného?

- Jak zjistit kolektivní zájem (zájem skupiny)?

Zeptat se vedení, co chtějí, anebo je pozorovat, co dělají?

Výstupy učení

- vysvětlit pojmy ontologie, epistemologie a metodologie, a to, jak spolu souvisí
- vysvětlit pojetí politična Carla Schmitta
- vysvětlit liberální pojetí zájmů a jeho odlišnost od koncepce objektivních zájmů
- popsat Connolyho definici objektivního zájmu